

MULIGHETER FOR ALLE

Høyres prinsippprogram

Vedtatt av Høyres landsmøte 2008

«Høyre vil føre en konservativ fremskrittspolitikk, bygget på det kristne kulturgrunnlag, rettsstaten og folkestyret, for å fremme personlig frihet og sosialt ansvar, medbestemmelse og eiendomsrett, og et forpliktende nasjonalt og internasjonalt samarbeid»

HØYRES FORMÅLSPARAGRAF

Innhold

HØYRES PRINSIPPER

Muligheter for alle side 3

---

1. Frihet under ansvar side 5

---

2. Fellesskap som gir trygghet side 7

---

3. Fremtidsoptimisme med forvalteransvar side 10

---

4. Eierskap og økonomi side 12

---

5. Internasjonalt ansvar side 14

HØYRES PRINSIPPER

Muligheter for alle

 Høyre vil bygge samfunnet på til-
lit til enkeltmennesket. Hver enkelt skal
ha størst mulig frihet til og ansvar for
å forme sitt eget liv og sin egen fremtid
basert på respekt for andre og for felles-
skapet.

Samfunnet består av mennesker
med ulik kulturell bakgrunn. Høyre
mener at mangfold og forskjellighet er
en kilde til utveksling av ideer, forny-
else og kreativitet.

Valgfrihet er en naturlig del av å
kunne bestemme over eget liv. Høyre
vil ha et samfunn som gir muligheter
for alle, og frihet til å velge. Høyres
politikk bygger på et konservativt sam-
funnssyn og liberale verdier, og Høyre
legger derfor til grunn at samfunnet er
til for å styrke enkeltmennesket. Høy-
re ønsker en sterk, men begrenset stat
som sikrer maktspredning, gir rom for
mangfold og som setter grenser for hva
som skal være politikk.

Høyres politikk skal bidra til å styrke
samhold og solidaritet mennesker imel-
lom, enten dette er innenfor rammen av
familien eller mellom venner, naboer og
arbeidskolleger. Mennesket er et sosialt
vesen. Uten sterke bånd til andre vil de

færreste oppleve lykke eller føle trygg-
het nok til å ta sine evner i bruk.

I et varmt og inkluderende samfunn
er omsorg for den som trenger det, en
viktig oppgave. Et slikt samfunn er et
resultat av samspeillet mellom personlig
frihet, sosialt ansvar og de private og
offentlige fellesskapene. Det er Høy-
res mål å legge til rette for offentlig og
privat velferd som gir trygghet og flere
muligheter for et aktivt liv.

Det gode samfunn bygges nede-
fra av enkeltmennesket, familien og
lokalsamfunn, opp til nasjonale og
internasjonale fellesskap. Høyre legger
vekt på nærhetsprinsippet, som betyr
at makt og ansvar bør plasseres så nært
den enkelte og familien som mulig.

Konservatismen forutsetter en sterk
rettsstat som ivaretar enkeltmennes-
kets og mindretallets rettigheter og
som sikrer grunnleggende friheter som
religionsfrihet, yringsfrihet, privat
eiendomsrett og likhet for loven. For
Høyre er demokrati mye mer enn fler-
tallsstyre. Den som velger annerledes,
skal bli møtt med åpenhet og toleranse
fra samfunnets side.

Samfunnet er i kontinuerlig forand-

ring. Det skaper nye utfordringer, men også mange muligheter. Raske endringer kan skape utrygghet, men samtidig vil mangel på endringer gjøre at grunnlaget for fremtidig velferd og trygghet gradvis forvitrer. Høyres ideal om å forandre for å bevare innebærer å utvikle samfunnet gradvis for å bevare grunnleggende verdier og sikre en bærekraftig utvikling.

Den teknologiske utviklingen gir stadig nye muligheter for overvåking av enkeltmennesker gjennom innsamling og sammenstilling av personopplysninger. En viktig oppgave for en liberal rettsstat er å beskytte enkeltmennesker og minoriteter mot overgrep og vilkårlig behandling. Høyre vil derfor ha et sterkt personvern.

Personvernet må sikres på alle samsynsområder, i forvaltningen, i arbeids- og næringsliv og i strafferettspleien. Ved vurderingen av behovet for eventuelle nye etterforskningsmetoder, må personvern hensyn veie tungt. Med tekniske nyvinninger har både innsyn i personlige forhold og muligheter for overvåking av personer blitt sterkt utvidet, i offentlig så vel som i privat regi. Utvidet omfang av gamle og nye former for registrering kan representere en fare for personvern og ytringsfrihet. Høyre vil utrede grunnlovfesting av personvernet.

Ethvert rettssamfunn må bekjempe diskriminering uansett på hvilket grunnlag diskrimineringen skjer.

Ytringsfriheten er en verdi i seg selv, og en forutsetning for et levende demokrati. Ytringsfriheten må derfor ha et sterkt vern. Satt opp mot enkeltmenneskets krav på beskyttelse mot diskriminering er det kun den diskriminerende hensikt som kan tillegges vekt. Med generelt utformede regler for vern mot diskriminering er det derfor ikke lenger behov for blasfemi- og rasismeparagrafen eller andre bestemmelser mot diskriminering av enkeltgrupper.

Mennesket er politikkenes mål. Det kan derfor ikke være en politisk hovedoppgave å kontrollere, styre eller aktivt endre holdninger og idealer som ulike mennesker legger til grunn for sin tilværelse. Høyre foretrekker at politikkenes styrke vises gjennom en åpen og fri debatt og gjennom eksempelets makt. Menneskers holdninger og veivalg skal i minst mulig grad være gjenstand for regulering.

Høyres politikk bygger på en kristen og humanistisk kulturarv, men tro er et personlig anliggende. Staten skal ikke ha en religion. Derfor vil Høyre endre forholdet mellom kirke og stat ved å løse opp Kirkens grunnlovstilknytning. Den norske kirke vil likevel ha en særstilling i det norske samfunn.

Det konstitusjonelle monarkiet har vist seg som en levedyktig og samlende statsform. Høyre ønsker derfor å opprettholde monarkiet.

1. Frihet under ansvar

 Høyres politikk bygger på prinsippet om frihet under ansvar. Alle har ansvar for og frihet til å utvikle sitt eget liv og til å ta beslutninger om forhold knyttet til egen velferd, økonomi og livssituasjon. Frihet inspirerer mennesker til å strekke seg lenger og utløser skaperkraft i samfunnet. Det er derfor viktig å redusere antall lover som unødig regulerer folks liv. Den personlige friheten finner sin naturlige begrensning i møte med andre menneskers frihet.

Det personlige ansvaret finner sin naturlige forlengelse i det sosiale ansvaret vi alle har for våre nærmeste, familie, venner, kolleger og lokalsamfunn, og for alle dem som behøver ekstra hjelp og støtte i hverdagen. Mennesker som vises tillit og gis frihet, utvikler større evne til å ta ansvar. Derfor er frihet en forutsetning for et sterkt personlig og sosialt ansvar, og for et varmere og mer solidarisk samfunn.

Et fritt samfunn forutsetter at det store flertallet kan livnære seg gjennom inntekt fra eget arbeid. Et samfunn hvor flertallet har sin økonomiske trygghet direkte knyttet til

politiske beslutninger, vil i det lange løp undergrave både friheten, tryggheten og det sosiale og personlige ansvaret. Et fritt næringsliv og en sterk spredning av makt og eierskap kan derfor ikke bare begrunnes ut fra sine økonomiske fordeler.

Høyre ønsker et samfunn bygd på en sterk rettsstat og prinsippet om at man er uskyldig inntil det motsatte er bevist. Frihet under ansvar innebærer at man må ta konsekvensene av egne handlinger. Personer som har begått straffbare handlinger, må få muligheten til å gjøre opp for seg mens de soner sin straff. Det er viktig for Høyre at samfunnet møter kriminelle handlinger med en rask og rettferdig reaksjon som bidrar til å rehabilitere og tilbakeføre den enkelte til samfunnet. Høyre legger til grunn at effektiv forebygging i forkant er like viktig som rask reaksjon fra samfunnets side i etterkant av en kriminell handling. Høyre ønsker derfor en justispolitikk som er handlekraftig og rettferdig, i samsvar med den alminnelige rettsoppfatning. Folk skal kjenne trygghet i hverdagen.

Det må settes klare og strenge grenser for bruk av ulike overvåkings- og

politimetoder som griper inn i folks liv. Politiets metoder må forene kravene til effektiv rettsforfølgelse av kriminelle med rettsikkerhetsgarantier som hindrer at uskyldige blir krenket. Omfanget av overvåking bør begrenses til alvorlig kriminalitet og trusler mot rikets sikkerhet. Høyre vil føre en restriktiv praksis når det gjelder bruk av overskuddsinformasjon.

2. Fellesskap som gir trygghet

 Høyre vil styrke alle fellesskap som til sammen skaper et sterkt og trygt samfunn – fra de små fellesskapene av familie og venner, via de frivillige fellesskapene i idrettslag, organisasjonsliv og arbeidsliv, til de nasjonale fellesskapene. Frivillige organisasjoner må i størst mulig grad få mulighet til å stå på egne bein med selvstendig finansiering og en offentlig støtte som gis uten bindinger.

Høyre ønsker å legge til rette for at alle familier skal kunne skape trygge rammer rundt sine liv. Familien har en særstilling som samfunnets viktigste byggestein. Ekteskapet bygger på to menneskers vilje til gjensidig forpliktelse, og må derfor beholde sin juridiske særstilling i en felles ekteskapslov. Høyre mener det er viktig at samfunnet utvikler seg slik at familiene styrkes og barns oppvekstvilkår blir best mulig. Dette ivaretas som hovedregel innenfor rammen av familien.

Barn er ikke bare en del av familien, men også selvstendige individer med egne rettigheter. Barns rett til trygghet og sikkerhet skal alltid prioriteres. Det offentlige skal ikke regulere

familielivet, men skal likevel bidra til å beskytte barn og bekjempe vold i nære relasjoner. Å bli forelder er et naturlig ønske for mange, men det er ingen rettighet. Staten har ikke rett til å fjerne barns mulighet til å kjenne sitt biologiske opphav.

Høyre mener at adoptivsøkernes omsorgsevne skal stå i sentrum, og ingen skal i utgangspunktet ekskluderes fra å bli vurdert som adoptivforeldre.

For å sikre likeverd mellom mennesker må alle ha like rettigheter. Gjennom like rettigheter får alle individer like muligheter til å skape sin egen fremtid. Høyre mener det er feil å tillegge enkeltmennesker egenskaper kun i kraft av å tilhøre en gruppe. Høyre er derfor motstander av radikal kvotering.

Høyre vil verne om de felles verdiene som gjør Norge til et godt land å bo i: menneskerettighetene, toleransen og respekten for enkeltmennesket. Politikken må være tuftet på ønsket om å bevare og foredle det beste fra tidligere tider for å gi oss et best mulig utgangspunkt til å møte fremtiden.

Hvert enkelt menneske har egen-

skaper og kvalifikasjoner som er unike. For et konservativt parti som setter individet og menneskeverdet i sentrum, er individets egenart viktigere enn gruppetilhørigheten – alle mennesker har like stor verdi.

Globaliseringen gir impulser og nye kulturelle uttrykk fra hele verden. Det er positivt og bidrar til utvikling. Kulturell aktivitet og identitet er viktig både for den enkelte og samfunnet. Det norske samfunn skal være et åpent, tolerant og mangfoldig samfunn hvor det er plass til og muligheter for alle, og hvor borgerne lever sammen i respekt for hverandres kulturelle og religiøse uttrykk. Samfunnet er samtidig forankret i historien, våre felles verdier og språk. Høyre vil beholde og videreutvikle skriftspråkene i Norge.

Integrering i det norske samfunnet innebærer ikke at alle skal være like, men målet er at alle skal delta i det sosiale, kulturelle og politiske fellesskapet. Like muligheter, rettigheter og plikter er viktige virkemidler for å skape et integrert fellesskap. Alle som bor i Norge, har ansvar for og plikt til å sette seg inn i grunnlaget for norsk demokrati, samfunnsliv og politikk, og må følge Norges lover og respektere menneskerettighetene. Høyre aksepterer ikke rasisme og diskriminering. Systematiske og store levekårsforskjeller som følge av etniske skillelinjer skal motarbeides.

Integreringspolitikk handler om å skape forståelse og kunnskap om det norske samfunn og samtidig gjøre det norske samfunn imøtekommende for innbyggere fra andre land og kulturer. Målet om en god og reell integrering av ulike kulturelle grupper i det norske samfunnet er derfor av stor viktighet. Dette er en grunnleggende forutsetning for en aktiv og nødvendig samfunnsdeltakelse fra alle grupper, menn, kvinner og barn.

Forståelse og innsyn i den kristne kulturarven er en forutsetning for å forstå det norske samfunnet. I skolens kristendoms-, religions- og livssynsundervisning må derfor kristendommen stå i en særstilling.

Høyres mål er et samfunn med muligheter for alle. Det betyr ikke at alle vil komme likt ut, men at alle mennesker uavhengig av sosial bakgrunn skal ha de samme muligheter til å lykkes i livet. Offentlig velferd skal ikke være alt for alle, men mer for dem som trenger det mest. Høyre vil derfor gå aktivt igjennom offentlige støtteordninger for å sikre at de er treffsikre og ikke misbrukes.

Offentlige ordninger og politiske beslutninger skal bidra til å realisere idealet om det frie, selvhjulpne mennesket. Målet er at flest mulig mennesker skal stå på egne bein, ikke å gjøre flest mulig mennesker avhengige av offentlig hjelp og støtte.

Det er ikke et problem at noen er rike, men det er et problem at noen forblir fattige. Alle må derfor ha muligheten til å utvikle sine egne evner. Det oppnås best ved å gjøre mer for dem som trenger det mest, og å sørge for en god utdanning som gir alle mennesker en sjanse til å lykkes. En kunnskapsbasert skole skal gi alle et godt grunnlag for læring tilpasset den enkeltes forutsetninger. Det skal legges vekt på de grunnleggende ferdighetene og utvikling i både teoretiske og praktiske fag.

Et velfungerende utdanningssystem er avgjørende for samfunnets utvikling og velstand, og for den enkeltes velferd. Staten har et ansvar for å sørge for at utdanningssektoren utvikles og ivaretas på en forsvarlig måte. Grunntfinansiering av høyere utdanning skal hovedsakelig være en statlig oppgave.

Skal det offentlige fellesskapet opprettholde tillit og tilslutning, må offentlige tjenester holde høy kvalitet, nå alle som behøver dem, og være best mulig tilpasset den enkeltes behov. Det betyr at alle skal føle seg trygge på at de møter et godt helsevesen, en god omsorg og gode muligheter til å kunne delta i arbeids- og samfunnsliv.

Høyre vil prioritere behandling og rehabilitering av rusavhengige. Norges restriktive narkotikalovgivning må kombineres med en sterkere satsing på lavterskeltilbud og skadereduksjon for rusavhengige. For å bekjempe

narkotikaondet, hindre nyrekrutering og redusere helseproblemene for rusavhengige er det viktig å kombinere disse to strategiene, samt gjennomføre rusforebyggende tiltak rettet mot barn og unge.

Det offentlige har et ansvar for at det eksisterer et helsevesen som gir alle i Norge et likeverdig, trygt og godt helsetilbud. Helse- og velferdstilbudet blir stadig bedre. Derfor er det nødvendig å gjøre klare prioriteringer for hva som skal være offentlige oppgaver, og hva som kan overlates til folk selv. Prioriteringen skal bygge på en medisinsk faglig vurdering av sykdommens alvorlighetsgrad og nytten av behandlingen. Pleietrengende mennesker som ikke fungerer uten hjelp, skal sikres en verdig omsorg i eget hjem eller i institusjon.

Avgjørelser fattet av besluttede organer må ha legitimitet i befolkningen. Det er nødvendig med færre og mer styringsdyktige kommuner som er store nok til å kunne ta ansvar for et godt offentlig tilbud på viktige områder. Høyre mener det kun behøves to direktevalgte forvaltningsnivåer, vil delegere mer makt til kommunene og vil grunnlovfeste lokaldemokratiet.

Høyre ønsker å sikre at et kvalifisert mindretall i Stortinget gis mulighet til å utøve effektiv kontroll med den utøvende makt.

3. Fremtidsoptimisme med forvalteransvar

 Høyre tror på fremtiden og menneskenes evne til å finne nye løsninger på felles utfordringer som fattigdom, sykdom, klimagassutslipp og miljødeleggelser. Menneskenes evne til å ta ansvar og til å skape gjennom ny kunnskap og teknologi gir grunnlag for optimisme. Forvalteransvaret innebærer at vi må bruke større ressurser på forskning og forskningsbasert kunnskap som fører til økonomisk vekst og velferd og som kan gi oss de svarene vi trenger i fremtiden.

For Høyre er forvalteransvaret et viktig prinsipp. Høyre vil beskytte og bevare artsmangfoldet i naturen. Det innebærer blant annet å føre en politikk som tar vare på naturen og forvalter samfunnsverdier i et generasjonsperspektiv. Enhver generasjon har ansvar for å utvikle samfunnet og ikke overforbruke ressurser, slik at det samfunnet neste generasjon arver, blir et bedre samfunn enn det man selv overtok. Høyre vil derfor føre en bærekraftig politikk som ivaretar hensynet til fremtidige generasjoner. Vern og bruk må i hovedsak bygge på lokal tilslutning og forvaltning og ses i en sammenheng.

Miljø- og klimautfordringer er grenseoverskridende og må møtes aktivt og forpliktende både lokalt, nasjonalt og globalt. Høyre vil legge til grunn «føre var»- og «forurensar betaler»- prinsippene. Høyre mener innsatsen for et bedre miljø må settes inn der den gir de beste resultatene. Det er imidlertid også viktig at Norge avsetter betydelige ressurser og innsats for å gjøre det norske samfunnet mer klima- og miljøvennlig. Høyre vil ta markedet i bruk gjennom et grønnere skatte- og avgiftssystem som bedre reflekterer samfunnets miljøkostnader. En økt satsing på forskning og utdanning er avgjørende virkemidler for å løse fremtidens miljøutfordringer.

Privat eiendomsrett er en forutsetning for et samfunn med frihet og utvikling. Ethvert offentlig inngrep i eiendomsretten må kompenseres med full erstatning.

Velferdsutvikling forutsetter tilgang på energi. Dette er samtidig et gode som er ulikt fordelt både nasjonalt og globalt, og har vært årsak til mange konflikter. Det er et mål å videreutvikle velferdssamfunnet. Høyre

mener det i økende grad må skje gjennom bærekraftig bruk og forvaltning av energi og fornybare energikilder.

Norges store naturressurser innebærer et betydelig forvalteransvar på vegne av kommende generasjoner. Høyre understreker at Pensjonsfondet utgjør et sentralt element i folketrygden, men mener at avkastningen må benyttes i et generasjonsperspektiv og bidra til å fremme bærekraftig utvikling, vekst og velferd.

Norge er et krevende land når det gjelder utbygging av infrastruktur. Høyre vil intensivere utbyggingen av infrastruktur over hele landet. Dette vil bli et løft for fremtidens generasjoner.

Frihet, uavhengighet og mangfold er viktige prinsipper i kulturpolitikken. Et levende og nyskapende kulturliv som speiler fortid og samtid, er identitetsskapende og viktig for samfunnsutviklingen. Det offentlige har et ansvar for å legge til rette for og støtte et mangfoldig kunst- og kulturliv, bidra til å ta vare på vår felles kulturarv og sikre at nye kunst- og kulturuttrykk kan vokse frem.

Moderne gen- og bioteknologi kan gi mange nye muligheter for fremskritt når det gjelder liv og helse, men innebærer også mange etiske dilemmaer. Av respekt for menneskeverdet må det settes klare etiske og moralske grenser for å hindre at den teknologiske utviklingen gir uønskede konsekvenser.

Høyre er imot forskning på befruktede egg.

Alle mennesker er like mye verd, Høyre mener derfor at sortering av menneskelig liv ut fra egenskaper ikke skal forekomme. Høyre vil ikke godta at barn formes med spesielle egenskaper eller fødes med det mål for øye å være et redskap for å hjelpe et annet menneske. Samtidig kan nye løsninger innen gen- og bioteknologi bedre menneskers liv gjennom blant annet å behandle for å fjerne alvorlige kroniske sykdommer. Høyre ønsker å bruke disse mulighetene til å bedre livssituasjonen for mange mennesker.

Adgangen til å avbryte svangerskap er problematisk i forhold til prinsippet om beskyttelse av menneskelig liv. Høyre velger likevel å støtte opp om kvinnens rett til selv å avgjøre, innen den lovbestemte tidsramme, om et svangerskap skal avbrytes eller ikke. Samfunnet har et ansvar for gjennom rådgivning og nødvendig støtte å bidra til at færre skal finne det nødvendig å avbryte svangerskap. Ut fra sitt syn på menneskeverdet vil Høyre kontinuerlig vurdere grensene og reglene for lovlig svangerskapsavbrudd.

Høyre mener at staten ikke under noen omstendigheter kan frata et menneske livet, og sier derfor nei til dødsstraff. Respekten for menneskeverdet gjør at Høyre mener alle har rett til en verdig død, men sier nei til aktiv dødshjelp.

4. Eierskap og økonomi

 For samfunnet og for de fleste mennesker er arbeid viktig. Høyre ønsker å myke opp regelverket og legge til rette for tiltak som stimulerer til en aktiv arbeidsinnsats.

Vår felles arbeidsinnsats er grunnlaget for den velferden vi nyter godt av. Høyre mener markedsøkonomien bidrar til innovasjon, sysselsetting, vekst og velferd. En velfungerende markedsøkonomi forutsetter klare regler som hindrer misbruk av markeds- og myndighetsmakt.

Et fritt marked er viktig for å sikre maktspredning i samfunnet og for å utløse nyskaping og engasjement fra den enkelte. I tillegg legger det grunnlag for nye og mer varierte arbeidsplasser, i motsetning til i en økonomi der den politiske makten styrer viktige avgjørelser knyttet til bedrifter og arbeidsplasser.

Staten har en sterk og dominerende eierposisjon i norsk næringsliv, og Høyre ønsker å sikre et sterkere og mer spredt privat eierskap enn i dag. Dette forutsetter en skattepolitikk som stimulerer til investering, privat innsats og privat eierskap. Det skal lønne seg å

bygge opp og videreutvikle privat næringsliv.

Høyre vil videreutvikle selveierdemokratiet ved å gjøre det gunstigere for ansatte å kjøpe aksjer i egen bedrift. Det vil bidra til et mer spredt privat eierskap og at flere medarbeidere kan bli medeiere i bedriftene.

Høyre ønsker som hovedregel at staten skal selge seg ned i kommersielle selskaper. Det vil imidlertid være riktig å beholde en statlig minoritetskontroll i viktige selskaper hvor staten allerede er i en slik posisjon.

Norge er en del av den globale økonomien. For å sikre økonomisk vekst og trygge arbeidsplasser trenger næringslivet stabile og forutsigbare rammevilkår både nasjonalt og internasjonalt.

Det skal alltid lønne seg å jobbe. Ytelser til livsopphold fra det offentlige må være lavere enn full arbeidsinntekt. Folk som satser og skaper muligheter for seg selv og andre gjennom kreativitet og innsatsvilje, må oppmuntres og få høste resultatene av sitt arbeid. Sammenhengen mellom verdiskaping og arbeidsinnsats er opplagt. Den som yter en innsats i hverdagen, fortjener

også å få beholde fruktene av arbeidet. Evner, ressurser og helse er forskjellig fra person til person. Man skal alltid ha forventning om egeninnsats, men samtidig skal man respektere at ikke alle er i stand til å yte like mye.

Det er i alles interesse at midler omfordeles fra dem som evner å jobbe, til dem som i kortere eller lengre tid ikke kan klare seg på egen hånd. Dette er grunnleggende også for å sikre trygghet og stabilitet i samfunnet som helhet.

Høyre vil ha et flatere og mer rettferdig skattesystem som har legitimitet hos borgerne og som stimulerer alle til å ta i bruk mulighetene i samfunnet. Skatte- og velferdspolitikken preges i altfor stor grad av et politisk ønske om å påvirke og styre den enkeltes verdi- og veivalg i livet, og den søker i utstrakt grad å favne alle uavhengig av om man kunne stått på egne bein eller ikke. Dette svekker sakte, men sikkert menneskers tro på egne evner. Dermed skapes det også en unaturlig følelse av å være avhengig av samfunnets godvilje og de beslutninger som fattes i politiske fora og av byråkratiet.

I den grad skatter og avgifter brukes til å fremme miljøvennlig atferd, skal merinntektene dette gir, brukes til å senke andre skatter og avgifter, fortrinnsvis skatten på arbeid.

Alle bør oppmuntres gjennom lover og skattepolitikk til å ta ansvar for sin egen økonomi. Den sterke tradisjonen i Norge for å eie sin egen bolig er en styrke, og bør oppmuntres også for fremtiden. På samme vis bør politikken oppmuntre til deltakelse i økonomien gjennom både å eie aksjer og å spare til egen fremtid, ikke minst til egen alderdom.

5. Internasjonalt ansvar

 Høyres ambisjon for norsk utenrikspolitikk er at den skal fremme norske interesser. Norge har et moralsk ansvar for å fremme frihet og sosialt ansvar, demokrati, miljøvern og menneskerettigheter. Det er en nær sammenheng mellom demokrati og respekten for menneskerettigheter. Man får ikke det ene uten det andre.

Høyre mener Norge har ansvar for å bidra til å løse de store utfordringene knyttet til klima, terrorisme, fattigdom og nød. Det gjør vi gjennom å bidra til økonomisk utvikling, konfliktforebygging og fredsskapende arbeid. For et konservativt parti slutter ikke ansvaret ved nasjonalstatens grenser. Høyre arbeider for et samfunn med muligheter for alle, ikke bare i Norge, men også internasjonalt.

Når de globale utfordringene vokser, krever det samarbeid på tvers av nasjonale grenser i langt sterkere grad enn før. Derfor mener Høyre det er viktig å bygge opp om sterke, effektive og demokratiske internasjonale institusjoner som bidrar til et fredelig og rettferdig verdenssamfunn, og som ser utvikling og økonomi i sammenheng.

Høyre mener at en fri og rettferdig verdenshandel som gir like muligheter for alle land, er en grunnleggende forutsetning for nasjonal selvstendighet, økonomisk vekst og velferd. Derfor vil Høyre støtte opp om utviklingen av en rettferdig global markedsøkonomi og et felles sett av regelverk gjennom WTO. Høyre mener også at Norge har en plikt til å bidra til demokratiutvikling i verden. Norge må yte målrettet bistand som bidrar til å bekjempe fattigdom, sykdom og miljøødeleggelser, og til å bygge sivile samfunn og bærekraftige styresett.

Felles oppgaver krever samarbeid på tvers av landegrensene. Forpliktende internasjonalt samarbeid legger grunnlag for fremgang, frihet og trygghet. Norge har oppnådd økt økonomisk vekst og velferd og bedre miljø og sikkerhet som en følge av samarbeid blant annet med EU. Høyre mener at Norge er forpliktet til å ta medansvar for utviklingen i Europa, og at den forpliktelsen best ivaretas gjennom medlemskap i EU.

Høyre legger avgjørende vekt på beslutninger tatt i FNs sikkerhetsråd,

og vil at Norge gjennom andre internasjonale organisasjoner, som blant annet EU, OSSE og NATO, skal delta i arbeidet for å fremme demokrati og sikkerhet – om nødvendig også gjennom militære operasjoner.

Høyre mener en FN-ledet verdensorden er avgjørende for stabilitet, fred og en utvikling som ivaretar interessene til både små og store land, og der respekten for menneskerettigheter er grunnlaget. FN-reformen må videreføres for å gjøre organisasjonen i stand til å møte nye krav. For å øke Sikkerhetsrådets legitimitet bør sammensetningen bedre reflektere vår tids internasjonale forhold.

Høyre vil verne om Norge som en selvstendig, demokratisk og fri nasjon, og anser Forsvaret som viktig for å ivareta det tidløse og grunnleggende ansvar det er å skape sikkerhet for befolkningen, samfunnet og nasjonalstaten.

Erfaring viser at Forsvaret må opprettholdes uavhengig av det kortsiktige militære trusselbilde. Samtidig er dagens sikkerhetsutfordringer mer fragmenterte og diffuse enn noensinne, og en trussel mot Norge kan oppstå langt

utenfor våre grenser. Norge trenger et forsvar som på en tilfredsstillende måte ivaretar det grunnleggende og tidløse ansvar for statens, befolkningens og samfunnets sikkerhet. Det enkelte menneske har plikt til å forsvare sitt land mot ytre trusler. Den alminnelige verneplikt må ha en troverdig utforming.

